

Георгій ШИБАНОВ, заслужений діяч мистецтв України

ЧИ ВЧИМОСЯ ЯК СЛІД У ПРОВІДНИКІВ НАЦІЇ?

АБО ЧИМ РОЗТРИВОЖИЛО ДУШУ СКОВОРОДИНІВСЬКЕ СВЯТО В ЧОРНУХАХ

П'ятого жовтня батьківщина Григорія Сковороди, мальовничі Чорнухи на Полтавщині, що розкинулися на зелених терасах, опоясаних синьою стрічкою тихоплинної Многи, зібрали багато гостей з різних куточків України, які приїхали сюди, щоб вклонитися рідним місцям нашого першорозума. Того дня тут відбулися Сковородинівські читання, організовані Переяслав-Хмельницьким державним педагогічним університетом імені Г. С. Сковороди, а також обласне літературно-мистецьке свято «Благословенні ви, сліди мандрівника Сковороди».

Було сонячно і тихо. На тлі чистого неба від легенького вітерця мерехтіло золотом пожовклого листя. До пам'ятника, з якого пильним поглядом на нас дивився Сковорода, лягло багато осінніх квітів.

Тут було виголошено вітальні промови господарями і гостями свята, яке поєднало всіх у їхньому бажанні ще раз припасти до цілющого джерела сквородинівської мудрости, аби наповнитися силою його волелюбного і життєдайного духу.

Проникливо і, як завжди, глибокодумно говорив про велич постаті Сковороди, про його актуальність і сьгодні директор Інституту літератури ім. Т. Шевченка НАН України, академік Микола Жулинський. Про неповторні і щемні хвилини, пережиті тут, у Чорнухах, звідки пішов у світ Сковорода, де земля береже його сліди, полум'яно і елічно сказав поет, лауреат Національної премії імені Т. Шевченка, Герой України Іван Драч.

Виступаючи на Сковородинівських читаннях, я дещо відійшов від теми, що була заявлена мною у їхньому плані. Вважав за потрібне зробити деякі акценти на наших сучасних бідах і суспільних проблемах у сув'язі зі Сковородою, без якого нову людину створити неможливо, як і перевиховати суспільство. Рівень моралі, як відомо, дійшов до критичної межі. Так, розмірковуючи над нинішнім морально-психологічним станом українського суспільства, Олесь Гончар зробив такий запис у своєму щоденнику: «Нормальне життя людства скінчилось десь років 200 тому, в сквородинівські часи. Наближаємося до останнього Божого суду чи вже навіть вступили в його смугу. Це буде не один день, а цілий льодовиковий період аморальності, бездуховності».

Коли б ми глибше вивчали творчу спадщину геніального філософа, ширше популяризували її, можливо б, наші владці і ті, хто у відповіді за долю людей і держави, стали б моральнішими і чистішими. Та й молодь треба наполегливо вчити, щоб вона змушувала свою душу трудитися, шукаючи відповіді на болючі питання нашого буття у духовних

провідників нації — Григорія Сковороди, Тараса Шевченка, Івана Франка.

Тож хоч у сторінках шанованого мною «Українського Слова» продовжити свої роздуми стосовно Сковороди, викликів часу і про те, що людина втрачає, коли рідко звертає свій погляд до високих і вічних істин, а то й забуває про них.

Один із ораторів добре сказав на згаданому святі, що, окрім творів Тараса Шевченка, на робочому столі всіх, хто хоче жити за Божими настановами, відчувати біль і відповідальність за долю Вітчизни, чинити справедливу і безкорисливу, обов'язково мають лежати ті дві книжки з творами великого любомудра, українського Сократа Григорія Сковороди. Є переклад його творів на сучасну українську літературну мову, здійснений Валерієм Шевчуком і Марією Кашубою, що полегшує сприйняття написаного філософом, допомагає зрозуміти ту епоху, в яку він жив і творив, що нам заповідав. І хто вдумливо осягне написане ним, впевнений, ніколи не розлучатиметься зі Сковородою, звертатиметься до нього, бо мудрість і сила його думки може не тільки дати поради у складні періоди життя людини, а й стати великою мобілізуючою силою в її діяльності, у просвітленні і духовному та моральному оздоровленні. А воно ой як нині потрібно кожному із нас!

Хоч у світі я поганій —

лиш би був богат;

Нині совість не у моді,

дасть лиш злато лад.

Як нажив, не запитають,

був би жирний гріш.

Як богат, то всім я брат,

чесного не згірш, —

Пише в одному із своїх творів Сковорода, виводячи велику мораль із діянь тих, хто вбачає сенс свого життя лише у накопиченні багатства. Він не раз також писав, що збагачення будь-якою ціною — це згубний шлях для людини. І підтвердження цьому — події наших днів, драматичне закінчення життя двох високопоставлених посадовців, котрі донедавна

керували великими міністерствами, жили у великій розкоші, маючи астрономічні статки (про це писала преса), які, проте, привели їх не до щастя, а до загибелі. А скільки знаємо із кримінальної хроніки, як у Києві, в Одесі, у Львові та в інших містах «авторитети» під час розбірок розстрілювали на очах людей, своїх конкурентів по бізнесу. Хіба це не стан осатаніння і озвіріння багатіїв, про причини якого писав наш Сковорода? Такими є наслідки непомірного збагачення в українських умовах, деморалізації посадовців, бізнесменів, які стали на нечесний шлях створення свого благополуччя.

Не завжди задумуються і над мудримими словами Сковороди, котрий писав: «Сьогодні — скіпетр і корона, а завтра — слава худа». Це стосується тих, хто біля керма влади. У багатьох випадках із значною частиною владців відбувається саме так, про що попереджав великий Учитель.

У нас рідко буває так, що після того, як керівники йдуть з посад, їх згадують добрим словом. Це, мабуть, тому, що вони ставлять на перший план задоволення своїх меркантильних, егоїстичних інтересів, а не вірне служіння народові і державі. Тож в Україні час від часу виникають політичні «бурі» і протистояння, боротьба за переділ влади, за сфери впливу в цій ненаситній ринковій стихії. Лицемерству, брехні, словесній еквілібристиці тут немає меж. І дуже прикро, що все це робиться під популістськими гаслами, під прикриттям боротьби за демократію, за соціальну справедливість. Люди вже не знають, кому вірити, на кого і на що сподіватися.

Ось і після позачергових виборів до Верховної Ради України політичні баталії не вшухають. Точаться дискусії, яка ж політична сила перемогла на цих виборах. Як поділити посади і портфелі. І хоч як старалися бізнес відділи від влади, серед парламентаріїв бачимо немало знайомих облич, представників великого капіталу, і зро-

зуміло, що ті мільйони, які вони витратили на підтримку своїх партій під час виборчих перегонів, обов'язково постараються повернути, причому у кратному розмірі. Такою є суть олігархічно-кланових інтересів, а тому так настійно бізнес проникає у владу всіх рівнів. І, мабуть, всьому цьому не буде ні краю, ні кінця. І всіх колись зрівняє лише невідворотна законномірність — на місці вічного упокоїння... Життя людини — це мить, і, як вчив Сковорода, його прожити треба гідно, залишивши добрий слід на землі.

Тож і сьогодні актуальними є слова і вчення Сковороди про моральну відповідальність людей перед часом і нащадками, про згубність культивування у суспільстві лише споживацьких устремлень. Коли людина в гонитві за багатством і грішми забуває про своє високе призначення на землі, відтак нерідко вона страждає, а то й нівечить своє життя, заживаючи недоброю слави. Та нерідко від злої волі й недобрих помислів страждає не тільки одна людина, а й тисячі і тисячі тих, під чийм управлінням вони перебувають, хто вершить їхні долі.

Сковорода вів апостольське життя, ніс у собі світло правди й істини. Він зміг втекти від цього світу, залишившись незбагненим і великим у своїх творах і вченнях. Але він з боєм сприймав економічний і духовний гніт, котрий над Україною чинили Катерина II, її сановники разом із російською православною церквою, і Езоповою мовою писав про це у своїх геніальних творах, пробуджуючи в українців волелюбні устремління, потяг до знань, до науки.

Такі постаті, як Сковорода, народжуються раз у кілька століть. Вони — наша надійна духовна опора.

Не забуваймо ж звертатися до життєдайної спадщини Григорія Сковороди, щоб завжди мати ковток свіжого і цілющого повітря у задусі наших непростих буднів.